

**Referat af ekstraordinært møde i Vildtforvaltningsrådet,
tirsdag den 3. juli 2018 kl. 09.00 – 13.00 i mødesal D,
Slotholmsgade 12, 1216 København K**

Fra Vildtforvaltningsrådet deltog:

Jan Eriksen (formand)
Henrik Bertelsen, Landbrug & Fødevarer (næstformand)
Egon Østergaard, Dansk Ornitologisk Forening
Birgitte Heje Larsen, Dyrenes Beskyttelse
Flemming Torp, Friluftsrådet
Niels Iuel Reventlow, Dansk Skovforening
Claus Lind Christensen, Danmarks Jægerforbund
Ella Maria Bisschop-Larsen, Danmarks Naturfredningsforening
Lars Hvidtfeldt, Landbrug & Fødevarer

Fra Miljøstyrelsen deltog:

Kontorchef Anne-Marie Vægter Rasmussen
Fuldmægtig Lasse Jensen

Fra Miljø- og Fødevarerministeriet deltog:

Kontorchef Isabelle Navarro Vinten
Teamleder Mette Rask Jensen
Chefkonsulent Annette Samuelson

Dagsorden:

- 1. Godkendelse af dagsorden (Bilag 2018-02-01)**
- 2. Revision af forvaltningsplan for ulv (Bilag 2018-02-04)**
Skriftlige kommentarer frist den 20. juli.

3. Bestandsgenopretning af kirkeugle

4. Eventuelt

Ad. 1: Godkendelse af dagsorden (Bilag 2018-02-01)

Dagsordenen blev godkendt.

Ad. 2: Revision af forvaltningsplan for ulv (Bilag 2018-02-04)

Indstilling: Til beslutning

Resumé: Miljø- og Fødevarerministeren har besluttet, at den gældende forvaltningsplan for ulv fra 2014 skal revideres i lyset af, at der siden foråret 2017 har været et etableret og ynglende ulvepar i Danmark. Et første udkast til revision af forvaltningsplanens kapitel 7 om forvaltning af ulv i Danmark blev drøftet på møde i rådets ulvegruppe den 9. april. Der indkom efterfølgende kommentarer til udkastet, som Miljøstyrelsen siden har forsøgt at indarbejde, samtidigt med at styrelsen har revideret forvaltningsplanens øvrige kapitler med bidrag fra DCE.

Da der i offentligheden og i pressen har været relativt stort fokus på revision af begrebet ”problemulv”, har der været arbejdet mere indgående hermed i Miljø og Fødevarerministeriet. Miljø- og fødevarerministeren offentliggjorde den 21. juni en revideret definition af problemulve.

Rådet forventes på mødet at behandle den samlede forvaltningsplan med henblik på, at der kan træffes beslutning om de centrale dele af teksten. Efterfølgende redigering af tekst kan afføde behov for skriftlig proces efter mødet den 3. juli.

Diskussion: Jan Eriksen indledte med at tilkendegive, at dagens diskussion vil fokusere på kapitel 6 og at der ønskes indholdsmæssige kommentarer, sproglige og formuleringsmæssige rettelser kan indsendes efterfølgende til ministeriet.

Generelle kommentarer:

Ella Maria Bisschop-Larsen efterlyste en klar målsætning med forvaltningsplanen, som bør fremgå af indledningen. Blandt andet hvad målsætningen for den fredede ulv er. **EMB** fandt endvidere, at der er uoverensstemmelse mellem afsnit 5.7 om mulighederne for at definere et bestandsloft efter habitatdirektivet og kapitel 6.6 om forvaltning af ulvebestanden. Udkastet giver fejlagtigt indtryk af, at DK selv kan sætte mål for ulvebestandens størrelse. Det må ske på tværs af grænser. Man bør også forholde sig til, hvor ulven kan være i fred. Planen giver ikke et bud på en bestandsudvikling, og det er uklart, om problemulvedefinition betyder, at bestanden vil blive reduceret.

Lars Hvidtfeldt mente også, at der mangler en klar målsætning med forvaltningsplanen, hvor det fremgår, at planen skal være værktøj til, at mennesker kan bevæge sig frit og at man kan holde dyr i landbruget. Der mangler også betragtninger om det fremadrettede, herunder hvad der vil være af udgifter på finansloven til erstatninger. Forvaltningsplanen bør forholde sig til det hele herunder f.eks. stress, økologisk husdyrhold, osv. Det hele skal stå i forvaltningsplanen, så det bliver tydeligt, hvordan de reelle problemer håndteres, der bør også indgå økonomiske scenarier.

Claus Lind Christensen savnede også en klar målsætning. Det er vigtigt at tage stilling til, hvad det er vi som samfund vil opnå. Det bør ikke blot stå i en indledning.

Flemming Torp fremførte, at det klart skal fremgå, at det er dynamisk forvaltningsplan. Der skal tages stilling til, hvornår der skal reageres, og om det er den rigtige organisering, vi har. Det er vigtigt, at den fremtidige finansiering kommer på finansloven.

Niels Iuel Reventlow lagde vægt på, at forvaltningsplanen skal skabe tillid til, at der er styr på forvaltning af ulven. Derfor må det, at den er dynamisk, ikke betyde, at man bare venter og ser hvad der sker

Jan Eriksen konstaterede, at der bør indskrives en klar målsætning i planen, og at den skal give svar på, hvordan vi sikrer, at beboerne i områder med ulve kan leve trygt, og det er muligt at holde husdyr. Det er ikke muligt at forudse alt nu, så der bør lægges vægt på, at det bliver en dynamisk plan. Der er ønske om konsekvensvurderinger, herunder økonomiske, af forskellige scenarier. Opstilling af økonomiske scenarier er ikke en opgave for rådet men for ministeriet. Ministeren har ønsket en forvaltningsplan hurtigt, så de økonomiske scenarier må komme efterfølgende, når planen skal udrulles.

Henrik Bertelsen gjorde opmærksom på, at der er mange forudsætninger, der skal defineres for at udarbejde økonomiske scenarier, og det bliver vanskeligt at skabe et klart billede af omkostninger, hvis man vil udvide kompensationsordning til stressramte dyr, vedligeholdelse af hegn mv. Under alle omstændigheder bliver det ikke muligt at dække disse udgifter over jagttegnsmidlerne.

Ella Maria Bisschop-Larsen nævnte, at der også kunne være positive økonomiske elementer f.eks. i forbindelse med ulveturisme, som bør tages i betragtning, hvilket **Jan Eriksen** bekræftede.

Birgitte Heje Larsen gjorde opmærksom på, at bestandsregulering ikke er en dansk beslutning alene, men må baseres på retningslinjer fra EU, og at det også bør indgå i de økonomiske scenarier, hvad andre lande gør.

Jan Eriksen opsummerede den generelle diskussion med at konstatere, at ulven udgør en helt særlig udfordring og at forvaltningsplanens mål ikke mindst er at skabe tillid i befolkningen til, at problemer relateret til ulvens tilstedeværelse bliver håndteret sikkert, men at det nok ikke bliver muligt at tilfredsstille alle med forvaltningsplanen. Efterfølgende skal der være en snak om, hvordan rådet arbejder med planen. Der er enighed i rådet om, at der skal klare målsætninger ind i planen, at der skal være formuleringer om dens dynamiske karakter, samt at der skal udarbejdes økonomiske scenarier, som på en eller anden måde skal

ledsage forvaltningsplanen. Endeligt konkluderede **JE**, at der næppe vil kunne opnås fuld enighed om planen på dagens møde.

Konkrete kommentarer til kapitel 6:

A) Kapitel 6.1 og 6.2 om bestand og bestandstilvækst og overvågning:

Flemming Torp spurgte til Miljøstyrelsens behandling af ansøgning fra Aarhus Universitet om GPS mærkning af ulve og anførte, at sagsbehandlingstiden har betydet, at en mulighed er blevet forpasset. **FT** foreslår, at alle ulve i Danmark GPS- eller chip mærkes, så problemulve hurtigt kan identificeres. Det er Aarhus Universitet, der skal have data, og de skal ikke offentliggøres, og det er et politisk spørgsmål, om man på den måde vil imødekomme den frustration, der er i befolkningen.

Anne-Marie Vægter Rasmussen svarede, at Miljøstyrelsen behandler en sådan ansøgning om dispensation fra artsfredningsbekendtgørelsen m.v. for første gang, og forventer at være færdig med behandlingen snarest.

Claus Lind Christensen og Ella Maria Bisschop-Larsen fandt, at det er en god idé at mærke nogle, men ikke alle ulve, og **Egon Østergaard** tilføjede, at der er gode erfaringer med mærkning af kongeørne, men at det ikke giver mening at mærke alle ulve.

Annette Samuelson oplyste, at GPS mærkning indebærer, at der sættes halsbånd på ulvene, som skal udskiftes hvert andet år, hvilket betyder at der er betydelige praktiske og ressourcemæssige udfordringer forbundet med det, samt at det ikke vil være muligt at garantere, at alle ulve i Danmark er mærkede.

Henrik Bertelsen vil ikke bakke om et forslag om GPS mærkning uden at kende de praktiske muligheder. HB bemærkede desuden, at chip mærkning ikke ville være en praktisk anvendelig mulighed i bestræbelserne på at identificere bestemte ulve.

Jan Eriksen konkluderede, at der i rådet er anbefaling om mere overvågning og GPS mærkning af nogle ulve.

Niels Iuel Reventlow påpegede, at det er en god ide at inddrage lodsejere, når der foregår overvågning på private arealer, og **Lars Hvidtfeldt** ønskede at det gøres helt klart i teksten, at overvågere herunder universiteterne skal overholde alle regler om færdsel på private arealer.

Med hensyn til formulering i kapitel 6.1 om at overveje mål og metoder i forbindelse med en eventuel bestandsregulering fremførte **Ella Maria Bisschop-Larsen**, at DN har problemer med denne formulering, da man ikke mener, at Danmark selv kan træffe denne beslutning, og **Birgitte Heje Larsen** stillede spørgsmålstejn ved, om der overhovedet er en dansk bestand.

Annette Samuelson forklarede, at når vi i forbindelse med en eventuel regulering af en ulv skal vurdere betydningen for bestandens bevaringsstatus, tager vi udgangspunkt i, at de danske ulve er del af den centraleuropæiske bestand. Når der i denne sammenhæng tales om bestandsregulering, er det primært møntet på en situation, hvor man vurderer, at tætheden af ulve et eller flere steder i Danmark er blevet for stor, og hvor det af hensyn til sikkerhed og andre samfundsmæssige interesser kan være nødvendigt at regulere nogle ulve bort.

Egon Østergaard spurgte til vildsvinehegnets betydning for ulvebestanden, hvortil **Anne-Marie Vægter Rasmussen** svarede, at Miljøstyrelsen har modtaget en ansøgning fra Naturstyrelsen om etablering af hegn, og at styrelsen i øjeblikket har et udkast til tilladelse i høring, hvor der er foretaget vurderinger af ulvens og andre bilag IV arters mulighed for mobilitet.

B) Kapitel 6.3 om konflikter

Lars Hvidtfeldt efterlyste omtale af problem med stressede husdyr.

Jan Eriksen nævnte at stresseffekter er noget der arbejdes videre med, hvilket **Anne-Marie Vægter Rasmussen** bekræftede.

C) Kapitel 6.4 om forvaltningsværktøjer

Lars Hvidtfeldt efterlyste tekst om, at ulve der kommer tæt på indhegninger også er problemulve og mente, at muligheder for kompensation skal genbesøges. Prislisten for erstatninger skal løbende opdateres, og der skal være kompensation for dyrlægeregninger og stressede husdyr. Anvendelse af vogterhunde er ikke en mulighed for de mange husdyravlere med små besætninger. Der er alt for snævre rammer for tilskud til hegn, da der er store udgifter til driften af hegn.

Jan Eriksen bemærkede, at kompensationssystemet i ulveforvaltningen skiller sig helt ud fra, hvad man gør med andre arter. **JE** orienterede om tyske erfaringer med vogterhunde, hvor hundene fungerer godt inde i fåreflokken og ikke er så problematiske i forhold til offentligheden, og hvor hundene kunne kombineres med mobile hegn. **JE** refererede videre til henvendelse fra de danske lammeproducenter, som har ønsket forsøg med vogterhunde og opfordrede til, at rådet bakker op om denne ide.

Annette Samuelson oplyste, at den eksisterende tilskudsordning netop er blevet endeligt godkendt efter statsstøttere reglerne af EU-Kommissionen, og at et eventuelt udvidet støttere regime også vil skulle godkendes af Kommissionen.

Claus Lind Christensen fremførte, at spørgsmålet om kompensationsordninger viser, at midler til ulveforvaltning skal på finansloven. **CLC** ønskede, at hunde eksplicit nævnes som husdyr, og foreslog derudover, at man for så vidt angår vogterhunde kunne tænke i løsninger som med schweishundene.

Flemming Torp understregede betydningen af, at der er midler til at undersøge forskellige muligheder og i forvaltningsplanen at signalere, at myndighederne er proaktive.

Henrik Bertelsen lagde vægt på en forvaltning, hvor det ikke er enkeltpersoner, der skal bære omkostningerne for at vi har ulve i Danmark. Der skal være fokus på mere velfungerende tilskudsordninger.

Ella Maria Bisschop-Larsen fandt det vigtigt, at små husdyrholdere kan låne maskiner til at holde hegn ved lige.

D) Kapitel 6.5 om problemulv (tekst udsendt som supplement til forvaltningsplan)

Jan Eriksen gjorde opmærksom på, at denne tekst er ministerens tekst og derfor ikke en tekst, rådet skal diskutere. De enkelte organisationer kan selv gå ud med eventuelle synspunkter på teksten.

Ella Maria Bisschop-Larsen, Claus Lind Christensen og Egon Østergaard havde opklarende spørgsmål til teksten om angreb på hunde. **Annette Samuelsen** svarede, at der altid vil skulle træffes en konkret afgørelse om tilladelse til regulering.

Lars Hvidtfeldt tilkendegav, at Landbrug & Fødevarer ikke er enige i ministerens forsøg på at udvide definitionen, som fortsat langt fra er dækkende og tilfredsstillende.

På spørgsmål om hvorvidt fortolkningen af gentagne gange ligger indenfor habitatdirektivets rammer svarede **Isabelle Navarro Vinten**, at ministeriet fuldt og helt står på mål for at problemulvsdefinitionen ligger indenfor direktivets rammer.

E) Kapitel 6.6 om forvaltning af ulvebestanden

Ella Maria Bisschop-Larsen mente ikke, at Danmark selvstændigt kan vælge at reducere ulvebestanden og anførte, at henvisningen til en lettisk forvaltningsplan for los er irrelevant, da den er forældet.

Lars Hvidtfeldt var uenig i formuleringerne i planen om, at der er plads til flere ulve og finder, at det skal ses i forhold til en grundig konsekvensanalyse, og at bestandsregulering er vigtigt, ikke kun på længere sigt.

Jan Eriksen konstaterede, at der skal stå mere om det internationale samarbejde i afsnittet.

F) Kapitel 6.8 om ulvens skyhed overfor mennesker

Lars Hvidtfeldt understregede, at der er større risiko for habituering i Danmark end i andre lande, som er mindre tæt befolket.

Ella Maria Bisschop-Larsen fandt det vigtigt at det fremgår, hvordan man undgår habituering.

G) Kapitel 6.9 om information

Lars Hvidtfeldt ønskede uddybning af tekst om fremadrettede informationsaktiviteter.

Birgitte Heje Larsen efterlyste tekst om projekt ulvedialog.

Videre proces:

Jan Eriksen oplyste, at den videre procedure er, at:

- Rådets medlemmer kan indsende sproglige rettelser senest den 20. juli 2018 til asamu@mfvm.dk.
- Miljø- og Fødevareministeriet udarbejder nyt udkast, som sendes ud til medlemmerne med mulighed for kommentering indenfor 14 dage.
- Eventuelle kommentarer til afsnittet om problemulv fra organisationerne sendes separat.
- Ministeren forelægges revideret udkast til forvaltningsplan i slutningen af august.

Ad. 3: Bestandsgenopretning af kirkeugle

Resumé: På rådets møde i december 2017 nævnte Henrik Bertelsen, at kirkeuglen, på trods af den hidtidige indsats for bevaring, står for at forsvinde som dansk ynglefugl og spurgte, om der eventuelt kunne gøres noget. Egon Østergaard påtog sig at indkalde til møde i starten af 2018 om mulige tiltag til beskyttelse af kirkeuglen.

Egon Østergaard indledte med at konstatere, at der er ærgerligt at kirkeuglebestanden i Danmark er på randen af udryddelse, og refererede til, at midler der tidligere var tidligere var til rådighed fra Miljø- og Fødevareministeriet ikke havde resulteret i flere levesteder for kirkeuglen. Landbrugsdriften er afgørende faktor, når det gælder levesteder. Et problem var, at det tidligere projekt ikke var forankret i en forskningsinstitution, hvilket der er mulighed for nu. Hvis et genopretningsprojekt – som det foreliggende fra Aarhus Universitet indebærer indfangning af kirkeugler, kan DOF ikke støtte det.

Ella Maria Bisschop-Larsen påpegede, at der er forhold, som ikke er belyst i forslaget, blandt andet at det grundigt belyses om IUCN's regningslinjer for translokation kan overholdes.

Claus Lind Christensen meddelte, at DJ grundlæggende bakker op om forslaget og mener, at translokation kan være et redskab, hvis man tager udgangspunkt i IUCNs metoder.

Birgitte Heje Larsen bakker op om translokation under forudsætning af, at der sker habitatforbedringer med spredningsmuligheder, og at IUCN's retningslinjer overholdes.

Flemming Torp fandt det positivt, at DOF kan bakke om en adaptiv forvaltningsplan, men er i tvivl om, hvornår DOF mener, at man kan anvende translokation.

Niels Iuel Reventlow tilkendegav, at Skovforeningen ikke er bange for at gribe ind med translokation, hvis det er det, der skal til.

Henrik Bertelsen fremførte, at hvis man ikke kan lave de rigtige habitater, skal man heller ikke flytte fugle dertil. Kirkeuglen behøver ikke så meget, der er ikke tale om at omlægge hele dansk landbrug. Det kan måske klares ved at flytte nogle unger fra en rede til en anden. Det kræver dog et lokalt engagement. DCE er blevet spurgt om en plan for genopretning, og hvis forskerne vurderer, at det kræver translokation, så er det det, der skal til.

Egon Østergaard svarede Flemming Torp, at translokation er i orden for fugle, der er ved at uddø globalt. For kirkeuglen handler det om enkelte levesteder.

Jan Eriksen konkluderede, at alle organisationer er indstillet på at der skal arbejdes for en habitatforbedring. Et flertal af organisationerne er positive overfor translokation, under forudsætning af at IUCN's kriterier følges. Desuden udtrykte to organisationer nogle ønsker om yderligere belysning, fx habitatforbedringer. DOF er imod translokation. Alle ser kunstig fodring som en mulighed. Der rettes henvendelse til Peter Sunde, DCE med spørgsmål om, hvorvidt DCE vurderer, at genopretning af bestanden kan ske uden translokation med henblik på mødet i september.

Ad. 4: Eventuelt

Birgitte Heje Larsen rejste spørgsmål om indhold i revision af bekendtgørelse om fuglehold.

Isabelle Navarro Vinten svarede, at udkast ville blive sendt i høring senere på året.